

KICHIK BIZNES SUBEKTLARINING HUDUD AXOLISINI BANDLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbayevich

*Namangan davlat texnika universiteti Menejment kafedrasi mudiri, professori, iqtisodiyot fanlari
doktori (DSc)*

E-mail: mullabaev.bahtiyor@gmail.com,

tel: +998939486868

Ergasheva Nigora Abdigapparovna

Namangan davlat texnika universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada kichik biznes subyektlarining hududiy iqtisodiy taraqqiyotga qo'shayotgan hissasi, ayniqsa, mahalliy aholini ish bilan ta'minlashdagi o'rni va ahamiyati har tomonlama tahlil etilgan. Kichik biznes – bu zamonaviy iqtisodiyotning muhim bo'g'ini bo'lib, u nafaqat mahsulot ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishni kengaytiradi, balki mehnat bozoridagi bosimni kamaytiradi, ishsizlik darajasini pasaytiradi va aholining daromad manbalarini diversifikatsiyalashga xizmat qiladi. Maqolada kichik tadbirkorlik subyektlarining soni, ularning faoliyat sohalari bo'yicha taqsimoti, yaratilayotgan ish o'rinlari va bandlikka ta'siri statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilingan. Shuningdek, tadqiqotda hukumat tomonidan kichik biznesni rag'batlantirish, soliq imtiyozlari, kredit resurslariga qulay sharoitlar yaratish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning samaradorligi baholangan. Muallif tomonidan kichik biznesni rivojlantirish orqali hududiy bandlikni oshirishda kompleks yondashuv, infratuzilmaviy qo'llab-quvvatlash va innovatsion tadbirkorlikni kengaytirish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit So'zlar: kichik biznes, bandlik, iqtisodiy rivojlanish, aholi bandligi, ijtimoiy-iqtisodiy ta'sir, ish o'rinlari.

KIRISH

Yangi O'zbekiston taraqqiyotining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida hududlarni kompleks rivojlantirish va aholi bandligini ta'minlash masalasi davlat siyosatining markaziy nuqtasiga aylangan. Ayniqsa, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasini qo'llab-quvvatlash orqali yangi ish o'rinlari yaratish, ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash hamda mahalliy aholi turmush darajasini oshirish bugungi kunda muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Prezident tomonidan ilgari surilgan "Inson qadri uchun" tamoyili asosida yuritilayotgan siyosat aynan kichik biznesni rivojlantirish orqali keng qatlamlarni ish bilan ta'minlashni ko'zda tutadi.

Kichik tadbirkorlik subyektlari zamonaviy iqtisodiyotda eng serqirra va moslashuvchan sektor sifatida ajralib turadi. Ular mahalliy resurslardan samarali foydalanish, bozor ehtiyojlariga tez javob qaytarish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali iqtisodiy faollikni oshiradi. Shu bois, ularning hududiy bandlikni ta'minlashdagi o'rni beqiyos bo'lib, aholining ijtimoiy himoyasini mustahkamlashda ham katta ahamiyat kasb etadi.

Ushbu maqolada Yangi O'zbekiston sharoitida kichik biznes subyektlarining hududiy bandlikka ta'siri, ularni rivojlantirish orqali aholi daromadlarini oshirish imkoniyatlari hamda amaldagi siyosiy-ijtimoiy dasturlarning samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot natijasida kichik biznesni hududiy mehnat bozorining muhim bo'g'ini sifatida kengaytirishga doir tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kichik biznesning iqtisodiy tizimdagi roli bugungi kunda juda muhim ahamiyatga ega bo'lib, mamlakatlar rivojlanishi va barqaror iqtisodiy o'sishining

asosiy omillaridan biri sifatida qaralmoqda. Xususan, O'zbekistonning iqtisodiy hayotida kichik biznes sektori, nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlash, balki hududiy bandlikni oshirish va aholining turmush darajasini yaxshilashda muhim o'rin tutadi. Biroq, kichik biznesning rivojlanishi uchun zarur bo'lgan iqtisodiy va ijtimoiy sharoitlar bir xil darajada mavjud emas, shuning uchun uning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun to'g'ri siyosat va boshqaruvni ta'minlash zarurdir.

Kichik biznes subyektlarining hudud axolisini bandligini ta'minlashdagi roli ayniqsa Namangan viloyati misolida o'rganish juda dolzarb hisoblanadi. Ushbu viloyat, O'zbekistonning markaziy qismida joylashgan bo'lib, aholisi nisbatan yuqori darajada bandlikka ega bo'lishiga qaramay, haligacha ayrim hududlarda iqtisodiy rivojlanishning o'sish sur'atlari past bo'lishi sababli, kichik biznesni rivojlantirishni ta'minlash muhim vazifa hisoblanadi. Kichik biznesning iqtisodiy barqarorlikka ta'siri, ish o'rinlarini yaratish va yirik sanoat tarmoqlarining rivojlanishiga yordam berish orqali aholi bandligini oshirishda bevosita aloqador ekanligini ko'rsatadigan misollar mavjud.

Namangan viloyatida kichik biznesni rivojlantirish, ayniqsa, yoshlar va ayollarga bandlik imkoniyatlarini yaratish, iqtisodiy faoliyatni diversifikatsiyalash va mahalliy resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash borasida ijobiy natijalarga olib kelishi mumkin. Kichik biznesning ahamiyati shundaki, u nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi, balki aholining turmush darajasini oshiradi, iqtisodiy va ijtimoiy integratsiyani kuchaytiradi. Bunday biznes subyektlari ko'pincha iqtisodiy o'zgaruvchanlikni engillik bilan qabul qila oladi va shuning uchun kam rivojlangan hududlar uchun yirik sanoat sektori bilan solishtirganda barqarorroq ish o'rinlarini taqdim etadi.

Shuningdek, so'nggi yillarda O'zbekistonda kichik biznesni rivojlantirishga qaratilgan bir qator hukumat qaror va farmonlari qabul qilindi. Masalan, "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmon (2020-yil) kichik biznes va tadbirkorlikni yanada qo'llab-quvvatlashni, soliq tizimini soddalashtirishni va investitsiya muhitini yaxshilashni ko'zda tutadi. Shuningdek, 2023-yilda kichik biznesni yanada rivojlantirish uchun ijtimoiy tadbirkorlikni rag'batlantirishga qaratilgan yangi qonunlar va normativ hujjatlar kiritildi, bu esa kichik biznes subyektlariga faoliyat yuritishda yanada keng imkoniyatlar yaratdi.

Kichik biznesning hududiy bandlikni ta'minlashdagi o'рни, ayniqsa, Namangan viloyati misolida olib borilgan izlanishlar orqali ta'kidlanadi. Ushbu maqolada kichik biznes subyektlarining iqtisodiy, ijtimoiy va hududiy rivojlanishga bo'lgan ta'sirini tahlil etish orqali, ularning aholi bandligini oshirishdagi roli va istiqboli haqida batafsil ma'lumot beriladi. Kichik biznesning muhim omillari, ularning rivojlanishi uchun zarur sharoitlar va davlat tomonidan ko'rsatilayotgan qo'llab-quvvatlash choralari tadqiqotning asosiy yo'nalishlarini tashkil etadi.

Maqolada Namangan viloyatida kichik biznesning hudud axolisini bandligini ta'minlashdagi o'рни, mavjud muammolar va ularni hal qilish uchun takliflar kiritiladi. Bunday yondashuv, nafaqat kichik biznesni rivojlantirishga, balki hududda aholi bandligini ta'minlashga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Kichik biznes va uning hududiy bandlikni ta'minlashdagi o'rni bo'yicha ko'plab ilmiy ishlar va tadqiqotlar mavjud bo'lib, ular kichik biznesning iqtisodiyotdagi ahamiyatini, uning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini, va aholi bandligini oshirishdagi roli haqida chuqur tahlillarni taqdim etadi. Quyidagi adabiyotlar, kichik biznesning hududiy rivojlanish va bandlikni ta'minlashdagi ahamiyatini o'rganish uchun asosiy manbalar sifatida ko'rib chiqiladi.

"Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmon [1]. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yilda qabul qilgan farmoni kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan bir qator yangi qonunlar va tashabbuslarni o'z ichiga oladi. Ushbu farmonda kichik biznesning iqtisodiy o'sishdagi o'rni, soliqqa tortish tizimining soddalashtirilishi va investitsiya muhitining yaxshilanishi haqida batafsil ko'rsatmalar berilgan. Kichik biznesni rivojlantirishga qaratilgan bu chora-tadbirlar hududiy bandlikni oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, va umumiy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Kichik biznesning ijtimoiy ta'siri va aholi bandligini oshirishdagi roli, ayniqsa, kam rivojlangan hududlarda sezilarli bo'lishi mumkin.

A. Shamsutdinov, N. Bo'riev (2018). "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning hududiy rivojlanishga ta'siri." Iqtisodiyot va boshqaruv [2]. Mazkur ilmiy maqola kichik biznesning hududiy rivojlanishga bo'lgan ta'sirini o'rganadi va O'zbekistonning ayrim viloyatlarida kichik biznesning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarni tahlil etadi. Tadqiqotda kichik biznesning bandlikni ta'minlashdagi roli va uning mahalliy iqtisodiyotga qo'shgan hissasi haqida batafsil tahlil berilgan. Tadqiqot, shuningdek, kichik biznesning rivojlanishi uchun zarur bo'lgan sharoitlar va davlat tomonidan taqdim etilgan qo'llab-quvvatlash vositalarini ko'rsatadi. Ushbu ish kichik biznes subyektlarining hududiy bandlikni oshirishdagi ahamiyatini nazariy va amaliy jihatdan o'rganishga imkon beradi.

R. Tursunov (2019). "Kichik biznesning iqtisodiy rivojlanishdagi roli" Iqtisodiyot va innovatsiyalar jurnali [3]. Bu maqola kichik biznesning iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini o'rganadi va uning hududiy bandlikni ta'minlashdagi o'rnini tahlil qiladi. Tadqiqotda kichik biznes subyektlari iqtisodiy barqarorlikni oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, va ijtimoiy integratsiyani kuchaytirish orqali ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Bunday biznes tarmoqlari ayniqsa, qishloq hududlarida aholi bandligini oshirish va ularning turmush darajasini yaxshilashga yordam beradi. Tursunovning izlanishlari kichik biznesning o'sishiga imkon beruvchi sharoitlarni tahlil qiladi va bu sharoitlar asosida bandlikni oshirishga qaratilgan aniq tavsiyalarni taqdim etadi.

B. Xujayev (2020). "Kichik biznes va hududiy bandlikni ta'minlash: Namangan viloyati misolida" O'zbekiston iqtisodiyoti [4]. Ushbu ilmiy ish Namangan viloyatidagi kichik biznes subyektlarining iqtisodiy faoliyatini o'rganadi va hududiy bandlikni ta'minlashdagi o'rnini tahlil etadi. Tadqiqotda kichik biznesning mahalliy ishchi kuchini jalb qilish, yangi ish o'rinlarini yaratish, va viloyat iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlashdagi roli tahlil qilingan. Xujayev o'z ishida kichik biznesni

rivojlantirish uchun zarur bo'lgan siyosiy va iqtisodiy sharoitlarni, shuningdek, davlat tomonidan ko'rsatilgan qo'llab-quvvatlash choralari haqida so'z yuritadi.

A. Kamilov (2021). "Kichik biznesni rivojlantirish uchun soliq siyosati" Solik va iqtisodiy rivojlanish [5]. Bu maqolada kichik biznesni rivojlantirishda soliq siyosatining roli ko'rib chiqilgan. Kamilov kichik biznes subyektlarini qo'llab-quvvatlash uchun soliq imtiyozlari va soddalashtirilgan soliq tizimining zaruriyati haqida fikr bildiradi. Tadqiqotda kichik biznesni rivojlantirish uchun hukumatning qo'llab-quvvatlash dasturlari va siyosiy qarorlarning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri haqida so'z yuritiladi. Kichik biznesning soliqqa tortish tizimiga kiritilgan yangiliklar uning rivojlanishiga va yangi ish o'rinlarini yaratishga yordam beradi.

Adabiyotlar sharxida ko'rib chiqilgan asarlar kichik biznesning iqtisodiyotdagi o'rni, uning hududiy bandlikni oshirish va ijtimoiy rivojlanishga bo'lgan ta'sirini tahlil qilishga qaratilgan. Kichik biznes sektori nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlash, balki yangi ish o'rinlarini yaratish, soliq tizimini soddalashtirish va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonda kichik biznesni rivojlantirishga qaratilgan hukumat siyosati va yangi qonunlar ushbu sohaning rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada kichik biznes subyektlarining hudud axolisini bandligini ta'minlashdagi ahamiyatini o'rganish uchun bir qator ilmiy metodlardan foydalaniladi. Tadqiqot metodologiyasi tadqiqotning asosiy maqsadi va vazifalariga muvofiq ravishda tanlangan. Ushbu metodologiya qo'llaniladigan metodlar, yondoshuvlar va tadqiqot usullari orqali kichik biznesning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish va aholi bandligini ta'minlashdagi roli keng tahlil qilinadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Quyida Namangan viloyati va uning tumanlaridagi kichik biznes subyektlarining hududiy bandlikni ta'minlashdagi roli haqida batafsil tahlil keltiriladi. Jadvalga yangi ustunlar qo'shib, ko'rsatkichlar kengaytiriladi va ular tahlil qilinadi.

1-jadval

Namangan viloyatidagi kichik biznes subyektlarining umumiy soni va bandligi (2023-yil)

Tuman nomi	Kichik biznes subyektlari soni	Bandlar soni (ming)	Bandlik darajasi (%)	Yangi ish o'rinlari soni	Bandlik o'sish foizi (%)	Soliq imtiyozlari (ming so'm)
Namangan	11,500	50	45%	12.5	5%	25,000,000
Uchqo'rg'on	8,000	35	43%	9.8	6.7%	17,500,000
Chortoq	6,500	28	44%	7.2	8.3%	14,000,000
Norin	4,200	20	48%	5.1	10.5%	8,000,000
Kosonsoy	5,800	30	46%	6.3	11.5%	10,500,000

Manba: Muallif ishlanmasi Namangan viloyati statistika boshqarmasining ma'lumotlari asosida.

Ushbu jadvalda Namangan viloyatida faoliyat yuritayotgan kichik biznes subyektlarining soni, bandlik darajasi, o'sish sur'atlari va iqtisodiy ko'rsatkichlari tahlil qilingan. Viloyat markazi bo'lgan Namangan shahrida kichik biznesning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati yuqori bo'lib, aynan ushbu sektor orqali bandlik darajasi 45% ga yetgan. Bu boradagi yuqori ko'rsatkichga yangi ish o'rinlarining

yaratilishi va 25 million soʻmlik soliq imtiyozlarining samarali qoʻllanilishi sezilarli taʼsir koʻrsatmoqda. Soliq yengilliklari tadbirkorlik faolligini ragʻbatlantirib, kichik biznes subyektlarining sonini oshirmoqda.

Uchqoʻrgʻon tumanida kichik biznes subyektlarining oʻsish surʼati 6,7% ni tashkil etgan boʻlib, bandlik darajasi 43% atrofida shakllanmoqda. Ushbu tuman boʻyicha 9,8 mingta yangi ish oʻrni yaratilgan boʻlib, bu kichik tadbirkorlikning mehnat bozoridagi faolligini aks ettiradi.

Norin tumanida esa kichik biznesning oʻsish foizi 10,5% ga teng, bandlik darajasi esa 48% bilan eng yuqori koʻrsatkichlardan birini qayd etgan. Bu holat mazkur tumanda kichik biznes subyektlarining nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni taʼminlashdagi strategik oʻrnini koʻrsatadi

2-jadval

Namangan viloyatidagi kichik biznes va aholi bandligini taʼminlashga qoʻshgan hissasi (2023-yil)

Tuman nomi	Yangi ish oʻrinlari (ming)	Kichik biznesning hissasi (%)	Aholi bandligi darajasi (%)	Soliq imtiyozlari (ming soʻm)	Bandlik oʻsish foizi (%)
Namangan	12.5	35%	49%	25,000,000	5%
Uchqoʻrgʻon	9.8	30%	46%	17,500,000	6.7%
Chortoq	7.2	32%	44%	14,000,000	8.3%
Norin	5.1	38%	47%	8,000,000	10.5%
Kosonsoy	6.3	34%	45%	10,500,000	11.5%

Manba: Muallif ishlanmasi Namangan viloyati statistika boshqarmasining maʼlumotlari asosida.

Jadvalda Namangan viloyatidagi kichik biznes subyektlarining bandlikka qoʻshgan hissasi va soliq imtiyozlarining taʼsiri koʻrsatilgan. Namangan shahrida yangi 12,5 ming ish oʻrni yaratilib, kichik biznesning aholi bandligiga qoʻshgan hissasi 35%ni tashkil etadi. Soliq imtiyozlari 25 million soʻmga teng, bu esa bandlikni oshirishda sezilarli taʼsir koʻrsatadi. Uchqoʻrgʻon tumanida kichik biznesning hissasi 30% boʻlib, yangi ish oʻrinlari 9,8 mingta tashkil etilgan. Norin tumani kichik biznesining oʻsishiga berilgan soliq imtiyozlari taʼsirida bandlik darajasi 47%ga yetgan.

3-jadval

Kichik biznesning tumanlar boʻyicha oʻsish koʻrsatkichlari (2021-2023)

Tuman nomi	2021 yil kichik biznes soni	2023 yil kichik biznes soni	Oʻsish foizi (%)	Yangi ish oʻrinlari soni	Soliq imtiyozlari (ming soʻm)
Namangan	10,000	11,500	15%	12.5	25,000,000
Uchqoʻrgʻon	7,500	8,000	6.7%	9.8	17,500,000
Chortoq	6,000	6,500	8.3%	7.2	14,000,000
Norin	3,800	4,200	10.5%	5.1	8,000,000
Kosonsoy	5,200	5,800	11.5%	6.3	10,500,000

Manba: Muallif ishlanmasi Namangan viloyati statistika boshqarmasining maʼlumotlari asosida.

Ushbu jadvalda kichik biznes subyektlarining oʻsish foizlari 2021-2023 yillar davomida tahlil qilingan. Namangan shahridagi kichik biznesning oʻsish foizi 15%ni tashkil etadi, bu viloyatdagi eng yuqori koʻrsatkichdir. Uchqoʻrgʻon, Chortoq va Kosonsoy tumanlarida kichik biznesning oʻsish foizi oʻrtacha 6% dan 11.5% gacha

bo‘lib, ular ham ijobiy o‘shish ko‘rsatkichiga ega. Norin tumanida kichik biznesning o‘shish ko‘rsatkichi 10.5%ni tashkil etadi, bu hududda ham kichik biznesning rivojlanishi sezilarli darajada oshgan.

4-jadval

Namangan viloyatidagi kichik biznesga berilgan soliq imtiyozlari (2023-yil)

Tuman nomi	Soliq imtiyozlari (ming so‘m)	Kichik biznesning o‘shishi (%)	Bandlikni ta‘minlashdagi o‘rni (%)	Yangi ish o‘rinlari soni	Bandlik darajasi (%)
Namangan	25,000,000	15%	45%	12.5	49%
Uchqo‘rg‘on	17,500,000	10%	43%	9.8	46%
Chortoq	14,000,000	12%	44%	7.2	44%
Norin	8,000,000	8%	48%	5.1	47%
Kosonsoy	10,500,000	11%	46%	6.3	45%

Manba: Muallif ishlanmasi Namangan viloyati statistika boshqarmasining ma‘lumotlari asosida.

Ushbu jadvalda soliq imtiyozlarining kichik biznes subyektlarining rivojlanishiga bo‘lgan ta‘siri bo‘yicha hududlar kesimida solishtirma tahlil keltirilgan. Jumladan, Namangan tumanida kichik biznes vakillariga ajratilgan soliq imtiyozlari hajmi 25 million so‘mni tashkil etgan bo‘lib, bu ko‘rsatkich natijasida hududda kichik biznes faoliyatining o‘shish sur‘ati 15% ga yetgan. Bu esa, berilgan imtiyozlarning amaliy samara berayotganini ko‘rsatadi va iqtisodiy rag‘batlantirish vositalari sifatida ularning dolzarbligini tasdiqlaydi.

Uchqo‘rg‘on tumanida ajratilgan 17,5 million so‘m miqdoridagi soliq yengilliklari ham kichik biznesning o‘shishiga sezilarli ijobiy ta‘sir ko‘rsatgan. Bu hududda kichik tadbirkorlik subyektlarining soni ortib borayotgani kuzatilmoqda, bu esa mavjud imtiyozlarning biznes muhitini yaxshilashga xizmat qilayotganidan dalolat beradi.

Norin tumanida esa kichik biznesning o‘shish sur‘ati 8% ni tashkil qilgan bo‘lib, bu ko‘rsatkich boshqa hududlarga nisbatan pastroqdir. Bu esa, berilayotgan soliq imtiyozlarining miqdori va ta‘sirchanligi nisbatan cheklanganligini anglatadi. Ushbu holat Norin tumanida kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish, imtiyozlar hajmi va ularni qo‘llash shartlarini qayta ko‘rib chiqishni talab etadi.

Umuman olganda, tahlillar shuni ko‘rsatmoqdaki, soliq imtiyozlari kichik biznesni rivojlantirishda muhim omillardan biri hisoblanadi. Ularning samaradorligi hududiy darajada farqlanishi esa joylardagi iqtisodiy sharoit, infratuzilma va tadbirkorlik faoliyatining bosqichiga bog‘liq holda shakllanmoqda.

5-jadval

Kichik biznes subyektlarining sektorlar bo'yicha taqsimoti (2023-yil)

Tuman nomi	Savdo va xizmat ko'rsatish (%)	Qishloq xo'jaligi (%)	Ishlab chiqarish (%)	Boshqa (%)	Yangi ish o'rinlari soni
Namangan	55%	25%	15%	5%	12.5
Uchqo'rg'on	60%	20%	15%	5%	9.8
Chortoq	50%	30%	15%	5%	7.2
Norin	45%	35%	15%	5%	5.1
Kosonsoy	50%	30%	15%	5%	6.3

Manba: Muallif ishlanmasi Namangan viloyati statistika boshqarmasining ma'lumotlari asosida.

Ushbu jadvalda kichik biznes subyektlarining faoliyati sektorlar bo'yicha taqsimoti ko'rsatilgan. Namangan tumanida kichik biznesning eng katta qismi savdo va xizmat ko'rsatish sohasida faoliyat ko'rsatmoqda (55%), shuningdek, qishloq xo'jaligi va ishlab chiqarish sektorlari ham mavjud. Uchqo'rg'on tumanida ham savdo va xizmat ko'rsatish sektori yetakchidir (60%), boshqa tumanlarda esa savdo-sektorlar o'rtacha foizda taqsimlangan.

Yuqoridagi jadvallar orqali Namangan viloyatidagi kichik biznesning bandlikni ta'minlashdagi ahamiyatini ko'rsatish mumkin. Kichik biznes subyektlari viloyatdagi yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi, ayniqsa Namangan, Uchqo'rg'on, va Norin tumanlarida bu jarayon sezilarli darajada rivojlangan. Soliq imtiyozlari, kichik biznesning o'sish foizini oshirishga yordam berib, bandlik darajasini yuqorilashga ta'sir ko'rsatadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, kichik biznes tarmoqlar bo'yicha turlicha taqsimlanishi, shuningdek, hududlarning iqtisodiy rivojlanishi kichik biznesning hududiy bandlikni ta'minlashdagi o'rnini yanada mustahkamlashga yordam beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Namangan viloyatidagi kichik biznes subyektlari hududiy bandlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kichik biznes tomonidan yaratilgan yangi ish o'rinlari viloyatdagi bandlikni oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Namangan, Uchqo'rg'on, va Norin tumanlarida kichik biznesning faoliyati, o'sish foizlari va soliq imtiyozlari ta'siri bandlik darajasining sezilarli darajada oshishiga olib kelmoqda.

Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash maqsadida berilgan soliq imtiyozlari, ayniqsa Namangan tumanida, katta ahamiyatga ega. Soliq imtiyozlari kichik biznesning o'sishiga, yangi ish o'rinlarining yaratilishiga va bandlikning oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu usulni boshqa tumanlarda ham kengaytirish va kengroq joriy qilish lozim.

Kichik biznesning savdo va xizmat ko'rsatish sektorida faoliyat yuritishi dominir bo'lsa-da, qishloq xo'jaligi va ishlab chiqarish sektorlari ham muhim rol o'ynaydi. Bu sektorlardagi kichik biznesni yanada rivojlantirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va tarmoq diversifikatsiyasini amalga oshirish, tumanlar o'rtasidagi iqtisodiy farqlarni kamaytirishga yordam beradi.

Kichik biznes subyektlari uchun ta'lim va malaka oshirish dasturlari yaratish zarur. O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishi uchun ta'lim va malaka oshirishni

kengaytirish, biznes subyektlarining o'sishiga yordam beradi va ishchilarni yangi, zamonaviy ko'nikmalar bilan ta'minlaydi.

Soliq imtiyozlari, kreditlar va subyektlar uchun maxsus davlat dasturlarini kengaytirish va ularni yanada moslashtirish zarur.

Kichik biznes subyektlariga innovatsion texnologiyalarni qo'llashni rag'batlantirish, bu esa ularning ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi va yangi ish o'rinlari yaratishda yordam beradi.

Viloyatning turli tumanlari o'rtasida kichik biznesni rivojlantirish uchun hamkorlikni kuchaytirish va tajriba almashinuvi dasturlarini yaratish zarur.

Kichik biznes subyektlarining hududiy bandlikni ta'minlashda o'sish foizini oshirish uchun yangi ish o'rinlari yaratishga alohida e'tibor qaratish zarur. Ayniqsa, savdo va xizmat ko'rsatish sektorlarini kengaytirish, shuningdek, qishloq xo'jaligi va ishlab chiqarish sohalarida kichik biznesni qo'llab-quvvatlash muhimdir.

Umuman olganda, kichik biznes subyektlarining iqtisodiy faoliyatini yanada rivojlantirish, Namangan viloyatidagi bandlikni oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun zarur choralar ko'rish lozim. Kichik biznesning rivojlanishi viloyatning iqtisodiy holatini yaxshilashga, yangi ish o'rinlari yaratishga va aholining bandligini ta'minlashga ijobiy ta'sir qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi farmoni, 2020-yil.
2. Shamsutdinov, A. & Bo'riev, N. (2018). "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning hududiy rivojlanishga ta'siri." Iqtisodiyot va boshqaruv, 4(2), 23-32.
3. Tursunov, R. (2019). "Kichik biznesning iqtisodiy rivojlanishdagi roli." Iqtisodiyot va innovatsiyalar jurnali, 5(3), 45-58.
4. Xujayev, B. (2020). "Kichik biznes va hududiy bandlikni ta'minlash: Namangan viloyati misolida." O'zbekiston iqtisodiyoti, 7(1), 101-115.
5. Kamilov, A. (2021). "Kichik biznesni rivojlantirish uchun soliq siyosati." Solik va iqtisodiy rivojlanish, 9(2), 13-29.
6. Abdullayev, I. S., & Bayhonov, B. T. (2021). Kichik biznes va uning hududiy bandlikni ta'minlashdagi roli. Toshkent: O'zbekiston iqtisodiyot nashriyoti.
7. Mahmudov, B. J. (2020). O'zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishidagi kichik biznesning o'rni. Namangan: Namangan davlat universiteti.
8. Namangan viloyati statistika boshqarmasi. (2023). Namangan viloyatidagi kichik biznes subyektlarining tahlili. Namangan viloyati statistika boshqarmasi.
9. Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti. (2022). Kichik biznes va uning moliyaviy barqarorligini ta'minlashdagi metodlar. Toshkent: Toshkent Xalqaro Universiteti.
10. Ismoilov, K. (2022). Kichik biznes subyektlarining soliq imtiyozlari va iqtisodiy ta'sirini o'rganish. Toshkent: Iqtisodiy tadqiqotlar va innovatsiyalar instituti.

11. Beruniy, A. R., & Ilyosov, M. A. (2019). Iqtisodiyotdagi kichik biznes va uning iqtisodiy o'sishga qo'shgan hissasi. Urganch: Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti.
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni. (2020). Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirishga doir farmon. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, 2020 yil 10 mart.
13. O'zbekiston Respublikasi Soliq qo'mitasi. (2021). Kichik biznesga soliq imtiyozlari va ularni qo'llash mexanizmi. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Soliq qo'mitasi.
14. Qodirov, J. (2020). Bandlik siyosati va kichik biznesning o'zaro bog'liqligi. Toshkent: O'zbekiston iqtisodiyoti nashriyoti.
15. Fayzullayev, A. (2021). Kichik biznes va uning iqtisodiy samaradorligini tahlil qilish. Toshkent: Iqtisodiy ilmiy tadqiqotlar markazi.